

UDK:619:636:577.161.5:636.087.7

HAYVONLAR VA PARRANDALARNING K GURUHI VITAMINLARIGA BO'LGAN EHTIYOJI

Qarshiev D. - talaba

Kuchimuratov M. - talaba

Babayeva Sh.A. – assistant

Samarqand davlat veterinariya medisinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada hayvonlar va parrandalarning K guruhi vitaminlariga bo'lgan ehtiyoji haqida, olimlarning fikrlari hamda adabiyotlar sharhi bayon qilingan.

Kalit so'zlar. hayvonlar, parrandalar, tovuqlar, vitamin, ozuqa, mahsuldorlik, ratsion, tuxum.

Hayvonlarning K vitaminiga bo'lgan ehtiyoji ko'p holatda yilning vaqtiga bog'liq. Xususan, u ko'p miqdorda o'tlarda, ayniqsa yosh o'tlarda uchraydi. Bundan tashqari, bir qator o'simliklar ko'pincha antivitamin K bo'lgan moddalarni o'z ichiga olganligini esdan chiqarmaslik kerak, masalan, dicoumarol shirin yoncadan (oq yonca) ajratilgan, bu K vitaminiga qarama-qarshi ta'sir ko'rsatadigan moddadir. Sulfanilamid preparatlari ham filoxinon antagonistlari hisoblanadi.

Tovuqlarning K vitaminiga bo'lgan ehtiyoji ratsionda sulfanilamidlar mavjud bo'lganda va koksidiozda ortadi. Shuningdek, erkaklar ayollarga qaraganda K vitaminiga kamroq ehtiyoj borligi qayd etilgan.

K vitaminining yuqori dozalari (20-60 mg) kumarin hosilalari bilan zaharlanishda ham qo'llaniladi.

Ozuqa sifatining yomonlashuvi tufayli qoramollarda K-avitaminoz xavfi ortadi. Katta yoshli qoramol va cho'chqalarning K vitaminiga bo'lgan ehtiyoji odatda ichakdagi o'z sintezi bilan qondiriladi. Buzoqlar va parrandalar bu vitaminni sintez qila olmaydilar va shuning uchun uni ozuqa bilan olishlari kerak.

Tuxumlarda K vitaminining etarli darajada to'planishi, yosh hayvonlarning optimal inkubatsiya qobiliyatini va zaxirasini ta'minlash uchun parranda ozuqasi kamida 1-2 mg / kg bo'lishi kerak. Chorvachilik tovuqlari uchun 2-2,5 mg / kg, tovuqlar uchun 0,4-0,5 mg/kg. Voyaga etgan parrandalar uchun K vitamini qo'shimchasining normasi 1-2 g / t.

Sanoat qatlamlarining K vitaminiga bo'lgan ehtiyoji 1-1,5 mg, naslchilik tovuqlari esa 1 kg yem uchun 1,5-2 mg. Birlashtirilgan ozuqaga o't yormasi (3-5%) kiritilishi tovuqlarning K vitaminiga bo'lgan ehtiyojini to'liq qondiradi. Energiya inqirozi yuqori narx tufayli ushbu ozuqaning kerakli miqdorini ishlab chiqarishga imkon bermaydi, shuning uchun sintetik K vitaminini parranda ratsioniga kiritish zarurati tug'iladi.

Tuxum qo'yadigan tovuqlarning ratsionidagi ortiqcha K vitamini tuxumda "qon dog'i" nuqsoni paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Qon dog'lari ko'pincha yosh tuxum qo'yuvchi tovuqlarda kapillyarlarning yorilishi natijasida paydo bo'ladi.

Bunday tuxumlar sonini kamaytirish uchun ratsionga trankvilizatorlarni kiritish, shuningdek A va K vitaminlari dozalarini tekshirish tavsiya etiladi.

Hozirgacha monogastrik hayvonlarning dietasini K vitamini nuqtai nazaridan muvozanatlashning hojati yo'q deb hisoblar edi, chunki ozuqada u etarli. Biroq, faqat o't go'shti K vitamini o'z ichiga oladi, lekin u saqlash vaqtida tezda oksidlanadi.

K vitamini topilganidan beri, uning etishmasligi odamlar va hayvonlarning tanasida og'ir asoratlarni keltirib chiqarmaydi va faqat patologiya bilan bog'liq bo'lishi mumkinligiga ishonishdi. Biroq, bu vitaminning ko'plab muhim xususiyatlari aniqlangandan so'ng, uning organizmda etishmasligi turli kasalliklar va buzilishlarni keltirib chiqarishi aniqlandi: ichak va oshqozon osti bezining o'tkir yallig'lanishi, gepatit, agranulotsitoz, qon ketishi, teri nekrozi, nefropatiya, o't yo'llarining tiqilib qolishi, ko'ngil aynishi, qusish va boshqalar.

K-avitaminoz qushlarda tez-tez rivojlanadi, hayvonlarda esa uning belgilari kamroq namoyon bo'ladi [Hayvon fiziologiyasi va etologiyasi, 2005].

Avitaminoz ratsionda vitaminlar yoki provitaminlarning etishmasligi, qushlarning vitaminlarga bo'lgan ehtiyojini oshiradigan ortiqcha miqdordagi moddalarni (yog'lar, oqsillar va boshqalar) ozuqaga kiritish, shuningdek, antibiotiklar, sulfanilamidlar, vitaminlar biosintezini inhibe qiluvchi koksidiostatiklarni qo'llash natijasida rivojlanadi.

Qushlarning vitaminlarga bo'lgan ehtiyoji yuqumli kasalliklar, ovqat hazm qilish organlarining kasalliklari, ularning so'rilish jarayonlarining buzilishi bilan birga keskin ortadi. Kornel universiteti (AQSh) olimlarining fikriga ko'ra, stress omillari ta'sirida A, D, B2, B12 vitaminlari, nikotink va pantotenk kislotalarga bo'lgan ehtiyoj taxminan 2 barobar, E va K vitaminlariga esa 4 baravar ortadi. Shuning uchun ozuqa aralashmalariga 11-12 tagacha vitamin preparatlarini kiritish tavsiya etiladi.

Qushlarda K vitamini etishmovchiligi klinik belgilar, patologik o'zgarishlar va kasal qushlarning jigari va qon zardobidagi biokimyoviy tadqiqotlar natijalari asosida aniqlanadi.

Katta yoshli qushlarda K vitamini etishmovchiligining xarakterli patologik anatomik belgisi - bu jigar kapsulasi ostidagi gematomalar, yosh qushlarda mushaklararo bo'shliqlarda gemorragik ko'karishlar va teri ostidagi qon ketishlar kuzatiladi.

K vitamini etishmovchiligi koksidioldan davolanishni murakkablashtirishi mumkin. Qon ketishi tananing har qanday qismida paydo bo'lishi mumkin, lekin ko'pincha qafasli tovuqlarning boshi va qanotlari terisi ostida, shuningdek, mushak oshqozon devorlarida, ichaklarda, oyoq mushaklarida va jigarda topiladi. Qushlarda teri osti qon ketishida turli o'lcham va shakldagi gematomalar paydo bo'ladi, ular 2-3 kundan keyin qon gemoglobinining oksidlanishi tufayli yashil rangga ega bo'lib, keyinchalik asta-sekin eriydi, uyushadi yoki nekrotik holga keladi. Ko'p qon ketishlar qushlarda anemiya rivojlanishi bilan birga keladi, bu bo'shliq qon ketishining yagona belgisidir. Kasallikning natijasi shikastlangan tomir hajmiga va qon ivishining pasayishi darajasiga bog'liq.

K vitamini etishmovchiligi bilan gipoalbuminemiya rivojlanadi, qon va mushaklarda kreatin, oshqozon, ichak va yurak devorlarida alanin aminotransferaza faolligi pasayadi. Qushlar konvulsiyalar va boshqa hodisalarni ko'rsatadi.

Tovuq ozuqasida K vitaminining etishmasligi o'sishning kechikishi, kannibalizm, qon ketishi kamqonlikning rivojlanishi, shuningdek, metabolik kasalliklar rivojlanishi va qushlarning o'limiga olib keladi .

Organizmida K vitamini etarli darajada iste'mol qilinmasa, hayvonlarda qon ivishi buziladi va protrombin jigarda kam miqdorda ishlab chiqariladi; Yosh qushlarda tez-tez ovqat hazm qilish traktida, jigarda, mushaklarda va mushak oshqozon kutikulasi ajralishida qon ketishlar paydo bo'ladi, teri osti va mushak qon ketishi, yangi tug'ilgan chaqaloqlarda va kastratsiya qilingan hayvonlarda qon ketishi paydo bo'ladi.

K vitamini etishmovchiligi mavjud bo'lganda, ota-podaning tuxum qo'yadigan tovuqlari qon dog'lari bilan tuxum qo'yadi. Bunday tuxumlardan yosh qushlar qon ketishining ko'payishi bilan chiqadi, ular hayotning birinchi kunlarida qon tomirlariga ozgina zarar etkazilishidan (qanot teglarini biriktirish, tumshug'ini kesish) o'lishadi.

O'lik qushlarda to'qimalar va organlarning ajralishi, bo'shliqlarda, teri ostida, mushaklararo bo'shliqlarda, seroz membranalar ostida yomon koagulyatsion qon to'planishi belgilari namoyon bo'ladi.

Oziq-ovqatda K vitaminining etishmasligi yoki uning ichaklarda so'rilishining buzilishi qushlarning a'zolari va to'qimalarida ko'p qon ketishiga va tuxum inkubatsiyasi paytida qush embrionlarining o'limiga olib keladi. Olingan jo'jalar jismoniy zo'riqish tufayli qon tomirlari yorilib ketganda, masalan, qanotlarini qoqib qo'yganda qon ketishga moyil bo'ladi.

B.F. Bessarabov va boshqalar (1996) K vitaminining etishmasligi allantois tomirlarining shikastlanishi va kuchli qon ketishi tufayli inkubatsiya paytida embrionlarning ommaviy nobud bo'lishiga olib keladi, deb ta'kidlaydilar. Otopsiyada embrion to'liq yoki qisman qondan chiqariladi, qon qobiqqa oqib o'tadi va pihlanmaydi; Ichki organlar kamqonlik va kam rivojlangan.

Tovuq ratsionida K vitamini etishmasligi ham inkubatsiyaning 18-kunidan boshlab tuxumdan chiqqangacha embrion o'limini oshiradi. Yosh hayvonlarda ovqat hazm qilish traktida, jigarda, teri ostida, ko'krak qafasi sohasida qon ketishi kuzatiladi, tos va ko'krak a'zolarida, bu tana go'shti darajasini pasaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1.Бауман В.К -Витамин Д и про калий связывающий белок и кишечная абсорбция калия // Прикладная биохимия и микробиология – 1999 Т.19. «Москва» . 11.-С 11-19

2. Бауман В.К. -Витамин К и продуктивность сельскохозяйственных животных // Нач. основы витаминного питания с – х животных: Тез. докл. – «Рига», 2001 С. 34-36

3. Байковская И.П. и др. -Проблема К – витаминного питания птицы // «Птицеводство» 2002. С. 11 – 15

4. Aliyevna, B. S. (2022). The Clinical and Physiological Condition Ostriches with "Panaroot-98". Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science, 3(1), 1-3.

5. Aliyevna, B. S. (2021). Prospects for the development of ostraw in veterinary. Academia Globe, 2(05), 351-355.

6. Aliyevna, B. S. (2023). Morpho-Functional Structure of the Organs of the Reproductive System of Ostriches. AMERICAN JOURNAL OF SCIENCE AND LEARNING FOR DEVELOPMENT, 2(6), 88-90.

7. Shakhlo, B., Shokhrukhbek, K., Xursanali, Q., & Muqaddas, J. (2022). Application Of Biological Additives-premixes In Ostrich Farming. International Journal on Orange Technologies, 4(1), 4-7.

8. Aliyevna, B. S. (2022). Effect of "Panaroot-98" on the Clinical and Physiological Condition of Ostrich. International Journal on Orange Technologies, 4(1), 1-3.